

20.02.2019

Prípravné vzdelávanie na odbornú justičnú skúšku

Ústavné právo otázky a) + 7b) + 9b)

JUDr. Ladislav Tichý
prokurátor Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky

2

1a) princípy tvorby právnych predpisov

- ▶ Princíp ústavnosti
- ▶ Princíp delegovanej legislatívy a jeho zákazu
- ▶ Princíp publicity práva
- ▶ Zákazu retroaktivity právnych predpisov
- ▶ Zrozumiteľnosť a jasnosť právneho predpisu
- ▶ Adekvátnosť právnych predpisov
- ▶ Súladnosť práva
- ▶ Vymedzenie subjektov zákonodarnej iniciatívy
- ▶ Prerokovanie návrhov právnych predpisov
- ▶ Spôsob rozhodovania o prijatí právneho predpisu
- ▶ Podpisovanie právnych predpisov

3

1a) aplikácia právnych predpisov

- je uplatňovanie právnych predpisov v rozhodovacej praxi súdov či iných orgánov
- Čl. 152 ods. 4 v spojení s čl. 144 ods. 2 Ústavy SR**
- výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov
musí byť v súlade s ústavou

+

Ak sa súd domnieva, že ustanovenie niektorého všeobecne záväzného právneho predpisu odporuje ústave, ústavnému zákonu, medzinárodnej zmluve podľa čl. 7 ods. 5 alebo zákonu, konanie preruší a podá návrh na začatie konania na základe čl. 125 ods. 1.

Právny názor ústavného súdu obsiahnutý v rozhodnutí je pre súd záväzný.

4

1a) Zbierka zákonov Slovenskej republiky, platnosť, účinnosť a záväznosť právnych predpisov a iných právnych aktov

- Zákon č. 400/2015 Z.z. o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky**

§ 19 cit. zákona:

- platnosť
- účinnosť
- záväznosť

5

2a) vzťah ústavy a ostatných prameňov práva

Ústava SR a ústavné zákony sú základným prameňom práva.

Každý ústavný zákon má rovnakú (najvyššiu) právnu silu ako ústava a slúži na kontrolu ústavnosti iných právnych predpisov i ústavou určených medzinárodných zmlúv (uzn. I.ÚS 39/93)

Naozaj???

To isté platí aj v ČR, ale...ústavní zákon o zkrátení pátého volebního období Poslanecké sněmovny (Pl.ÚS 27/09, kauza Melčák)

6

- SR – prelomový nález ÚS
- PL. ÚS 21/2014 z 30.01.2019
- články **ústavy** o previerkach sudcov vyhlásené za neústavné
- materiálne jadro ústavy

7

2a) ústavnokonformný výklad

- ▶ princíp prednosti ústavnokonformného výkladu pred derogáciou práva
- ▶ návrh súdu v zmysle čl. 125 Ústavy
- ▶ Schumanova veta

8

2a) eurokonformný výklad

- ▶ Prednosť úijného práva (Costa c/a E.N.E.L)
- ▶ Povinnosť súdu úplne aplikovať úijné právo a chrániť práva zverené úijným právom jednotlivcovi (Simmenthal)
- ▶ *Všeobecný súd má v súvislosti so zabezpečením plného účinku práva Európskej únie okrem iného k dispozícii postup podľa § 162 ods. 1 písm. c) CSP, t. j. v prípade potreby rozhodne, že požiada Súdny dvor Európskej únie o rozhodnutie o predbežnej otázke podľa medzinárodnej zmluvy a v tej súvislosti konanie preruší.“ (PL. ÚS 3/09).*
- ▶ každé vnútroštátne ustanovenie musí byť v súlade s právom EÚ, aby sa mohlo uplatniť (tzv. eurokonformný výklad)

3a) základné práva a slobody

- 1/ základné ľudské práva a slobody čl. 14-25
- 2/ politické práva čl. 26-32
- 3/ práva národnostných menšín a etnických skupín čl. 33-34
- 4/ hospodárske, sociálne a kultúrne práva čl. 35-čl. 43
- 5/ právo na ochranu životného prostredia a kultúrneho dedičstva čl. 44-45
- 6/ právo na súdnu a inú právnu ochranu čl. 46-50

- **NEODŇATEĽNÉ**
- **NESCUDZITEĽNÉ**
- **NEPREMLČATEĽNÉ**
- **NEZRUŠITEĽNÉ**

3 generácie

Podľa subjektu:

- **a) FO** (každý, všetci, nikto) – takto sa v ústave označuje FO
- **b) občan**
- **c) osobitne určené subjekty** (ženy, národnostné menšiny, mladiství,...)
- **d) cudzinci** (právo na azyl, trest vyhostenia)
- **e) PO** (právo vlastníť majetok – štát, obec, VÚC)

- **Základné práva a slobody sa zaručujú na území SR všetkým** bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie.
- **Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvýhodňovať alebo znevýhodňovať. Cudzinci požívajú v Slovenskej republike základné ľudské práva a slobody zaručené touto ústavou, ak nie sú výslovne priznané iba občanom.**
- **Ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach.**
- **Nikomu nesmie byť spôsobená ujma na právach pre to, že uplatňuje svoje základné práva a slobody.**

3a) ukladanie povinností

Čl. 13 ods. 1 Ústavy:

- **Povinnosti možno ukladať**
 - a) **zákonom alebo na základe zákona, v jeho medziach a pri zachovaní základných práv a slobôd,**
 - b) **medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 4, ktorá priamo zakladá práva a povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb, alebo**
 - c) **nariadením vlády podľa čl. 120 ods. 2.**

Formálna a materiálna podmienka

3a) medze základných práv a slobôd

Čl. 13 ods. 2 až 4 Ústavy:

Medze základných práv a slobôd možno upraviť za podmienok ustanovených touto ústavou **len zákonom**.

Zákonné obmedzenia základných práv a slobôd **musia platiť rovnako pre všetky prípady**, ktoré spĺňajú ustanovené podmienky.

Pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel. Takéto obmedzenia sa môžu použiť **len na ustanovený cieľ**.

4a. Charta základných práv EÚ

- ▶ Po vstupe Lisabonskej zmluvy do platnosti 1.12.2009 sa stala právne záväznou aj Charta základných práv Únie
- ▶ **Charta je samostatný dokument, na ktorý sa odkazuje v Lisabonskej zmluve a ktorý má rovnakú právnu silu ako zakladajúce zmluvy**
- ▶ V článku 51 Charty sa však uvádza, že jej ustanovenia sú adresované inštitúciám Únie a organizáciám ňou zriadeným ako aj členským **štátom len pri implementácii práva Únie – akcesorický charakter Charty**
- ▶ Zároveň zdôrazňuje, že nie je možné ustanoveniami Charty rozširovať právomoc Únie nad rámec určený zakladajúcimi zmluvami. Členské štáty sú viazané jej obsahom teda len pri implementácii práva Európskej únie

4a. Všeobecné zásady práva EÚ

- Sú prameňom právneho poriadku EÚ
- Kogentné normy
- Väčšinou vytvorené judikatúrou Súdneho dvora

1. Zásady odvodené z právnych systémov členských štátov:

- základné práva a slobody, rovnaké zaobchádzanie + zákaz diskriminácie
- právna istota, zákaz retroaktivity, legitímna dôvera, zásada dobrej viery
- zásada proporcionality
- právo na riadnu správu vecí verejných
- zásada náhrady škody spôsobenej porušením práva EÚ členským štátom

4a. Všeobecné zásady práva EÚ

2. Zásady odvodené z povahy EÚ a jej právneho poriadku:

- zásada inštitucionálnej rovnováhy
- zásada nediskriminácie z dôvodu štátnej príslušnosti
- zásada voľného pohybu
- zásada solidarity a rovnosti medzi členskými štátmi
- zásada subsidiarity
- zásada prednosti a priameho účinku únievého práva
- zásada jednoty aplikácie a interpretácie práva Únie
- zásada rozdelenia právomocí, zásada voľnej súťaže etc.

17

5a) politické práva

čl. 26-32

- sloboda prejavu a právo na informácie
- petičné právo
- právo pokojne sa zhromažďovať
- právo slobodne sa združovať
- právo občanov zúčastňovať sa na správe vecí verejných

18

5a) práva národnostných menšín a etnických skupín

čl. 33-34

Občania tvoriaci v Slovenskej republike národnostné menšiny alebo etnické skupiny majú právo:

- na všestranný rozvoj
- na vzdelanie
- používať ich jazyk
- zúčastňovať sa na riešení vecí

5a) hospodárske, sociálne a kultúrne práva

Čl. 35 až 43

- ▶ právo na slobodnú voľbu povolania, prípravu naň, právo podnikat', uskutočňovať inú zárobkovú činnosť
- ▶ právo občanov na prácu a primerané hmotné zabezpečenie
- ▶ právo na spravodlivé a uspokojujúce pracovné podmienky
- ▶ právo sa slobodne združovať

- ▶ právo na zvýšenú ochranu pri práci a osobitné pracovné podmienky (ženy, mladiství, zdravotne postihnuté osoby);
- ▶ právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe, pri nespôsobilosti na prácu a pri strate živiteľa, pomoc v hmotnej núdzi;
- ▶ právo na ochranu zdravia, bezplatnú zdravotnú starostlivosť na základe zdravotného poistenia, právo na zdravotnícke pomôcky za zákonom stanovených podmienok;
- ▶ ochrana manželstva, rodičovstva, rodiny, osobitná starostlivosť o tehotné ženy, rodičovská výchova a starostlivosť;
- ▶ právo na vzdelanie;
- ▶ sloboda vedeckého bádania a umenia.

7a) princípy právneho štátu

- princíp obmedzenej vlády
- princíp ústavnosti a zákonnosti,
- del'ba a kontrola moci,
- garancie základných práv a slobôd,
- právna istota
- suverenita ľudu
- legitimita štátnej moci a demokratické prvky štátnej moci
- donucovací mechanizmus

7a) del'ba štátnej moci

- Trojdelenie:
 1. Zákonodarná moc (5. hlava Ústavy)
 2. Výkonná moc (6. hlava Ústavy)
 3. Súdna moc (7. hlava Ústavy)
- zabezpečenie rovnováhy všetkých troch mocí
- **oddelenosť** zákonodarnej, výkonnej a súdnej moci, ich **nezávislosti**, vzájomnej **nezodpovednosti** a **nezlučiteľnosti** (inkompatibility)
- **mechanizmus vzájomnej kontroly, brzd a vzájomného vyvažovania jednotlivých mocí**
- **brzdy a protiváhy** (checks and balances)

23

7b) ústavné základy sudcovskej tvorby práva

- rozdielne názory právnych teoretikov a praktikov – sudcov
- **K zakotveniu všeobecnej záväznosti súdnych rozhodnutí došlo v slovenskom právnom poriadku zatiaľ len vo vzťahu k ústavnému súdnictvu**
- **NS SR – MCdo 31/01 (50/2001 ZSP)**

24

7b) súdny precedens

- prameň práva v anglo-americkéj právnej kultúre
- **precedens** je individuálny právny akt, ktorý nadobúda normatívny význam
- Všeobecnú záväznosť nenadobúda celé rozhodnutie súdu, len „**ratio decidendi**“ (základ, dôvod rozhodnutia, podstata kauzy)
- Právnym pravidlom sa stáva na základe princípu **stare decisis** (držať sa rozhodnutí)
- Druhá časť právneho precedensu (rozhodnutia), ktorej záväznosť je relatívna, vzťahuje sa len na konkrétne riešený prípad, sa nazýva „**obiter dictum**“ („mimochodom povedané“).
- V kontinentálnom systéme práva nemajú súdne rozhodnutia všeobecnú právnu záväznosť. Nie sú prameňom práva.

25

7b) závažnosť nálezov ÚS, SD EÚ

- čl. 125 ods. 6 Ústavy

26

7b) závažnosť rozhodnutí ESĽP

- všeobecný súd je viazaný rozhodnutím ústavného súdu alebo ESĽP, ktoré sa týkajú základných ľudských práv a slobôd (§ 193 CSP)
- Právoplatný rozsudok môže účastník napadnúť návrhom na obnovu konania, ak ESĽP rozhodol alebo dospel k záveru, že rozhodnutím súdu, alebo konaním ktoré mu predchádzalo boli porušené základné ľudské práva alebo slobody (§ 397 písm. d) CSP)

27

8a) princíp právnej istoty, legitímneho očakávania a ochrana legálne nadobudnutých práv

- ▶ konečné rozhodnutie
- ▶ predvídateľnosť rozhodnutí
- ▶ zákaz retroaktivity
- ▶ legitímne očakávanie je užšia kategória ako právna istota

28

8a. Príklad

Nález PL. ÚS 12/05 (o platových pomeroch sudcov v r. 2003 etc.)

- ▶ legitímne očakávanie
- ▶ zákaz (pravej) spätnej účinnosti
- ▶ ochrana nadobudnutých práv (iura quaesita)
- ▶ zásada ochrany dobrej viery - ako výnimka z pravidla nadobudnutia vlastníckeho práva, prezumpcia poctivosti
- ▶ transparentnosť
- ▶ ochrana práv tretích osôb
- ▶ prevencia - všeobecná § 3 ods. 2 OZ a osobitná § 415 OZ

9a) princíp proporcionality v rozhodovaní ÚS

- ▶ Čl. 1 ods. 1
- ▶ Čl. 13 ods. 4

3 stupňový test proporcionality

v prípade konfliktu základných práv/slobôd:

- ▶ **test vhodnosti** – či zásah smeruje k cieľu, ktorý je dostatočne dôležitý na ospravedlnenie zásahu
- ▶ **test nevyhnutnosti** test potrebnosti použitia daného prostriedku – zásahu
- ▶ **test proporcionality v užšom slova zmysle**, ktorý zahŕňa jednak praktickú konkordanciu (praktickú súladnosť), t. j. test zachovania maxima z oboch základných práv, a jednak tzv. Alexyho vážiacu formulu, vážiaci vzorec.“.

9a) princíp proporcionality v rozhodovaní všeobecných súdov

- ▶ Preddavky na trovy § 141a OSP (§ 253 ods. 1 CSP)
(nález sp. zn. I. ÚS 207/2012-27)
- ▶ **POZOR nezamieňať so zásadou proporcionality v európskom práve!**

9b) právo na súdnu a inú právnu ochranu

- ▶ Čl. 6 Dohovoru
- ▶ právo na prístup k súdnej a inej právnej ochrane čl. 46
- ▶ na právo na spravodlivý proces čl. 47,48 (*zásady výkonu súdnictva, platné pre všeobecné súdnictvo vrátane trestného*)
- ▶ na osobitné práva vzťahujúce sa len na trestné konanie čl. 49 a 50
- ▶ v slovenskom právnom poriadku platí **ZÁKAZ denegatio iustitiae** (odopretia spravodlivosti)

9b) jednotnosť judikatúry

- ▶ nie je vyžadovaná ÚS ani ESĽP
- ▶ odchýlenie sa od stabilných názorov NS SR a ÚS SR však vyžaduje dostatočnú argumentáciu (právo na odôvodnenie rozhodnutia súdu)
- ▶ judikáty nie sú prameňom práva a sú záväzné len v konkrétnej veci

11a) ústavné súdnicstvo a jeho vzťah ku všeobecným súdom

- ▶ Čl. 124 až 140 Ústavy SR
- ▶ nový procesný predpis: zákon č. 314/2018Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (platný ako celok až na výnimky od 1. marca 2019)

11a) ústavné súdnicstvo a jeho vzťah ku všeobecným súdom

- ▶ **Abstraktná kontrola ústavnosti (čl. 125)** je spojená s ústavnosťou v užšom slova zmysle a jej význam je v zabezpečení princípu zvrchovanosti ústavy a zákona v právnom poriadku a hierarchického usporiadania právnych predpisov z hľadiska z hľadiska ich právnej sily, kde právny predpis nižšej právnej sily nemôže odporovať právnomu predpisu vyššej právnej sily
- ▶ Novelou z. č. 90/2001 Z.z. bola zavedená preventívna kontrola ústavnosti k medzinárodným zmluvám, na ktoré je potrebný súhlas NRSR(čl. 12a, 125b) a inštitút dočasného pozastavenia účinnosti právnych predpisov ktoré sú predmetom prieskumu ich ústavnosti.
- ▶ **Konkrétne formy kontroly ústavnosti čl.127 a 127a** , ktorá je spojená s chápaním ústavnosti v širšom slova zmysle, a predmetom preskúvania ústavnosti je konkrétne rozhodnutie , opatrenie, iný zásah alebo aj nečinnosť, ktoré mohlo porušiť základné práva , ľudské práva a slobody zaručené v ústave SR alebo v príslušnej medzinárodnej zmluve
- ▶ **Výkladová právomoc čl.128**
- ▶ **Právomoc spojená s uplatňovaním demokratických foriem vlády (čl. 129)**
 - volebné súdnicstvo a tým spojené mandátové otázky (čl. 129 ods. 1a 2)
 - referendové súdnicstvo (čl.1. 125b a 129 ods. 3)
 - politické súdnicstvo (čl. 129 ods. 4)
- ▶ **Rozhodovanie v prípade riešenia kompetenčných sporov čl. 126 ústavy**

12a) konanie pred Ústavným súdom SR

35

- ▶ §§ 32 až 241 zákona č. 314/2018 o Ústavnom súde SR
- ▶ navrhovateľ musí byť zastúpený advokátom
- ▶ právo konať vo svojom jazyku
- ▶ podanie – listina alebo elektronicky
- ▶ návrh na začatie konania (§ 41): Konanie pred ústavným súdom sa začína na návrh oprávnených subjektov uvedených v čl. 130 ods. 1 ústavy alebo v osobitných predpisoch
- ▶ vo veciach podľa čl. 126 a čl. 129 ústavy začne ústavný súd konanie na návrh subjektov oprávnených podľa tohto zákona

12a) konanie pre Ústavným súdom SR

36

Čl. 130 ods. 1 Ústavy

Ústavný súd začne konanie, ak podá návrh

- ▶ a) najmenej pätina poslancov Národnej rady Slovenskej republiky,
- ▶ b) prezident Slovenskej republiky,
- ▶ c) vláda Slovenskej republiky,
- ▶ d) súd,
- ▶ e) generálny prokurátor,
- ▶ f) predseda Súdnej rady Slovenskej republiky vo veciach súladu právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1 týkajúcich sa výkonu súdnictva,
- ▶ g) verejný ochranca práv vo veciach súladu právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1, ak ich ďalšie uplatňovanie môže ohroziť základné práva alebo slobody alebo ľudské práva a základné slobody vyplývajúce z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a ktorá bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom,
- ▶ h) Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky v prípade ustanovenom v čl. 126 ods. 2,
- ▶ i) každý, o ktorého práve sa má konať v prípadoch ustanovených v čl. 127 a 127a,
- ▶ j) každý, kto namieta kontrolnú pôsobnosť Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky v prípade ustanovenom v čl. 126 ods. 2.

12a) konanie pre Ústavným súdom SR

37

- ▶ § 64: **Forma rozhodnutí:** o veci samej rozhoduje ústavný súd nálezom, ak tento zákon v § 224, § 228, § 239 ods. 1 alebo § 241 ods. 3 alebo ods. 4 neustanovuje inak. V ostatných veciach rozhoduje ústavný súd uznesením. Rozsudkom rozhoduje ústavný súd len v konaní podľa čl. 129 ods. 5 ústavy
- ▶ Verejné vyhlásenie + odôvodnenie
- ▶ Odlišné stanovisko § 67 (disent)
- ▶ **§ 69 opravný prostriedok:** Proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok. To neplatí, ak rozhodnutím orgánu medzinárodnej organizácie zriadeného na uplatňovanie medzinárodnej zmluvy, ktorou je Slovenská republika viazaná (ďalej len "orgán medzinárodnej organizácie"), vznikne Slovenskej republike povinnosť v konaní pred ústavným súdom znovu preskúmať už prijaté rozhodnutie ústavného súdu. Rozhodnutie ústavného súdu musí obsahovať poučenie o možnosti podania opravného prostriedku.
- ▶ § 70 – právoplatnosť a vykonateľnosť
- ▶ § 74 až 241 – jednotlivé druhy konaní pred ÚS

13a) verejný ochranca práv

38

- ▶ čl. 151a Ústavy SR
- ▶ zákon č. 564/2001 Z.z. o verejnom ochrancovi práv
- ▶ **nezávislý orgán SR**, ktorý v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom **chráni základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb v konaní pred orgánmi verejnej správy a ďalšími orgánmi verejnej moci, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom.**
- ▶ VOP môže predložiť Ústavnému súdu Slovenskej republiky **návrh na začatie konania podľa čl. 125**, ak všeobecne záväzný právny predpis porušuje základné právo alebo slobodu priznanú fyzickej osobe alebo právnickej osobe.
- ▶ VOP volí Národná rada Slovenskej republiky **na obdobie 5 rokov** z kandidátov, ktorých jej navrhne najmenej 15 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky. (občan SR, voliteľný za poslanca NR SR, 35 rokov, nemôže byť členom politickej strany ani politického hnutia)

14a) Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd

- 4. november 1950, Rím
- **Rada Európy**
- Do (česko)slovenského právneho poriadku prijatý: oznámením Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 102/1999 Z.z.
- **Európsky súd pre ľudské práva**
 - kontrola dodržiavania Dohovoru
 - sídlo v Štrasburgu
 - sťažnosť na ESLP môže podať **jednotlivec, mimovládna organizácia alebo skupina osôb**
 - úradnými jazykmi ESLP sú **anglický a francúzsky jazyk**
 - samosudca/výbor 3 sudcov/7 členná komora/veľká komora
 - V zmysle čl. 1 Dodatkového Protokolu č. 16 môžu najvyššie súdy čl. štátov Rady Európy požiadať ESLP aby vydal **poradné stanoviská k zásadným otázkam týkajúcim sa výkladu alebo uplatňovania práv a slobôd uvedených v dohovore alebo jeho protokoloch** – novinka! Ekvivalent predbežnej otázky Súdnemu dvoru EÚ

15a) medzinárodnoprávna ochrana základných práv a ľudských slobôd

- **Globálny systém** založený na činnosti **OSN**
- Charta Organizácie spojených národov z roku (1945)
- **Všeobecná deklarácia ľudských práv z roku (1948)**
- Medzinárodný súd v **Haagu** (orgán OSN) + ďalšie súdy (najmä ad hoc)

41

- ▶ **Európsky systém ochrany zabezpečuje Rada Európy (1949)**
- ▶ **1950 : Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd**
- ▶ **Rešpektovanie dohovoru zabezpečuje Európsky súd pre ľudské práva so sídlom v Štrasburgu**

42

- ▶ **Európska únia uznala základné práva a slobody za základné zásady komunitárneho práva**
- ▶ **Zmluva o Európskej únii z roku 1992 a Charta základných práv Európskej únie**
- ▶ **Osobitným orgánom Európskej únie v oblasti ochrany ľudských práv je od roku 2007 Agentúra Európskej únie pre ľudské práva so sídlom vo Viedni.**

6a) Primárne právo EÚ

- ▶ primárne právo tvoria **zmluvy** vytvárajúce právny rámec Európskej únie
- ▶ hlavný prameň práva Európskej únie, najvyššie postavenie v rámci európskeho právneho poriadku a tvoria ho tieto zmluvy:
 - ▶ Zmluva o Európskej únii
 - ▶ Zmluva o fungovaní Európskej únie
 - ▶ Zmluva o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu
- ▶ protokoly a prílohy k zmluvám, zmluvy o pristúpení členských štátov Európskej únie a ďalšie zmluvy
- ▶ k ostatnej revízii primárneho práva EÚ došlo Lisabonskou zmluvou v decembri 2009

6a) + 10a) Aplikácia a účinky práva EÚ

Spôsoby aplikácie práva Únie všeobecne :

- ▶ **Nepriama aplikácia (nepriamy účinok)** – povinnosť súdneho alebo správneho orgánu vykladať vnútroštátne právo v súlade s právom EÚ (tzv. eurokonformným spôsobom), vzťahuje sa na celé právo Únie
- ▶ **Priama aplikácia práva Únie (priamy účinok)** – priznanie práva alebo uloženie povinnosti súdnym alebo správnym orgánom členského štátu priamo na základe ustanovenia práva Únie, obmedzené zásadou „non ultra petita“, na účely výroku rozhodnutia, vzťahuje sa na obmedzený rozsah ustanovení práva Únie

6a) + 10a) Aplikácia a účinky práva EÚ

Pramene práva EÚ s priamym účinkom

- ▶ iba vybrané ustanovenia primárneho práva (niektoré úplný priamy, iné vertikálny priamy účinok)
- ▶ všetky všeobecné zásady práva Únie
- ▶ všetky nariadenia (čl. 288 ZFEÚ) – úplný priamy účinok
- ▶ výnimočne smernice (iba vertikálny priamy účinok)
- ▶ všetky rozhodnutia

6a) Prednosť práva EÚ

- ▶ **prednosť práva v úniomom právnom poriadku (Costa v. ENEL, 6/64)** – definuje vzťah práva EÚ k vnútroštátnemu právu v prípade, ak si odporujú
- ▶ **všeobecná pôsobnosť zásady prednosti** – bez ohľadu na právnu silu, resp. účinok (priamy/nepriamy) má úijné právo prednosť pred vnútroštátnym právom
- ▶ **čl. 7 ods. 2 Ústavy:**

Primárne právo: „Slovenská republika môže medzinárodnou zmluvou, ktorá bola ratifikovaná a vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo na základe takej zmluvy preniesť výkon časti svojich práv na Európske spoločenstvá a Európsku úniu.“

Sekundárne právo: „Právne záväzné akty Európskych spoločenstiev a Európskej únie majú prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky. Prevzatie právne záväzných aktov, ktoré vyžadujú implementáciu, sa vykoná zákonom alebo nariadením vlády podľa čl. 120 ods. 2.“

6a) Úradný vestník EÚ

- ▶ jeho záväznosť na území SR upravuje z. č. 416/2004 Z.z. o Úradnom vestníku Európskej únie
- ▶ právny základ: Nariadenie Rady (EÚ) č. 216/2013 zo 7. marca 2013 o elektronickom uverejňovaní Úradného vestníka Európskej únie
- ▶ právne predpisy sa v Ú v. EÚ vydávajú v elektronickej podobe, zverejňovaný na stránke **EUR-lex** vo (všetkých) úradných jazykoch EÚ

10b) nariadenia, smernice, rozhodnutia

Článok 288 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (pôvodný článok 249 ZES)

- ▶ „Na účely výkonu právomocí Únie inštitúcie prijímajú nariadenia, smernice, rozhodnutia, odporúčania a stanoviská.
- ▶ **Nariadenie** má všeobecnú platnosť. Je záväzné vo svojej celistvosti a je priamo uplatniteľné vo všetkých členských štátoch.
- ▶ **Smernica** je záväzná pre každý členský štát, ktorému je určená, a to vzhľadom na výsledok, ktorý sa má dosiahnuť, pričom sa voľba foriem a metód ponecháva vnútroštátnym orgánom.
- ▶ **Rozhodnutie** je záväzné v celom rozsahu. Rozhodnutie, ktoré označuje tých, ktorým je určené, je záväzné len pre nich.
- ▶ Odporúčania a stanoviská nie sú záväzné.“

10b) nariadenie

- **všeobecná pôsobnosť:** nariadenie sa vzťahuje na neurčitý okruh osôb (erga omnes), čím sa odlišuje od rozhodnutia
- **záväznosť vo všetkých častiach:** členské štáty nemôžu nariadenie aplikovať iba čiastočne, nesmú ho ani meniť, ani prijať vnútroštátny predpis, ktorý by mohol ohroziť obsah alebo pôsobnosť nariadenia
- **priama aplikovateľnosť:** nariadenie je priamym prameňom práv a povinností fyzických a právnických osôb
- nariadenie môže byť aplikované rovnako **vo vertikálnych** ako **aj v horizontálnych sporoch**.
- platí **zákaz transpozície nariadenia** alebo niektorého jeho ustanovenia do vnútroštátneho právneho poriadku ako je tomu v prípade smerníc, pretože by to mohlo vyvolať pochybnosti o pôvode práv a povinností obsiahnutých v nariadení a o dátume účinnosti nariadenia, ktoré nadobúda účinnosť dvadsiatym dňom od jeho uverejnenia v Úradnom vestníku Európskej únie, ak nie je v nariadení uvedené inak, a nie dňom, kedy sa stanú účinnými ustanovenia nariadenia prebraté do vnútroštátneho predpisu.
- **Na vykonanie** niektorých ustanovení **nariadenia môžu členské štáty prijímať právne predpisy** v prípade, **ak ich na to nariadenie výslovne splnomocňuje** a len v jeho medziach.

10b) smernica

- Smernica je teda adresovaná členským štátom (a nie všetkým fyzickým a právnickým osobám ako nariadenie), **ktoré majú povinnosť ju transponovať** (prebrať) v predpísanej lehote do svojho vnútroštátneho právneho poriadku
- Judikatúra Súdneho dvora rozlišuje **dve možnosti aplikácie smerníc:**
- **nepriama aplikácia** smernice **na účely interpretácie vnútroštátneho práva**, ktorá bez ohľadu na priamy účinok smernice umožňuje účastníkovi konania žiadať, aby súdny alebo správny orgán vykladal vnútroštátne právo v súlade s ustanoveniami a cieľmi smernice (tzv. **eurokonformný výklad**)
- **priama aplikácia**, ktorá **vychádza z priameho účinku smernice** a na základe ktorej fyzickej alebo právnickej osobe resp. členskému štátu vyplývajú priamo zo smernice konkrétne práva resp. povinnosti

10b) smernica

Nepriama aplikácia smerníc

- ▶ Aplikácia smernice založená na eurokonformnej interpretácii vnútroštátneho práva umožňuje účastníkovi vnútroštátneho súdneho alebo správneho konania dosiahnuť podobný výsledok, aký by dosiahol v prípade priamej aplikácie smernice, ktorá je oveľa komplikovanejšia.
- ▶ **Vnútroštátne orgány aplikácie práva majú vždy usilovať o eurokonformný výklad vnútroštátneho práva** (t. j. jeho výklad v súlade so smernicou), aby sa tak zabezpečil „reálny účinok“ smernice bez ohľadu na to, či ustanovenia použité pri výklade majú alebo nemajú priamy účinok.
- ▶ Súd členského štátu môže prostredníctvom eurokonformnej interpretácie vyplniť medzery vnútroštátneho právneho predpisu samotnými ustanoveniami smernice.
- ▶ Nepriama aplikácia smerníc na účely interpretácie sa vzťahuje aj na vnútroštátnu judikatúru.

10b) smernica

Priama aplikácia smerníc

- ▶ Priama aplikácia ustanovení smernice prichádza do úvahy len **subsidiárne** ako ultima ratio vtedy, **ak eurokonformný výklad** problematického vnútroštátneho ustanovenia **nie je možný**.
- Ustanovenie smernice má priamy účinok, ak sú súčasne splnené nasledujúce podmienky:**
- ▶ **uplynula transpozičná lehota** (ak smernica rozlišuje medzi dátumom, ku ktorému musí byť transponovaná a dátumom účinnosti, musia uplynúť obe lehoty)
 - ▶ ustanovenie nebolo **transponované vôbec**, alebo bolo transponované **neskoro, nesprávne** alebo **neúplne**
 - ▶ ustanovenie **obsahuje jasné a presné právo** alebo **povinnosť**
 - ▶ ustanovenie je **nepodmienené**
 - ▶ priama aplikácia ustanovenia smernice **nesmie mať za následok uloženie povinnosti fyzickej alebo právnickej osobe**, to znamená, že smernica nikdy **nemôže mať horizontálny ani obrátený vertikálny priamy účinok**

10b) rozhodnutie

- ▶ **Rozhodnutia adresované fyzickým a právnickým osobám sú priamo aplikovateľné** bez obmedzenia rovnako ako nariadenia, t. j. vo všetkých horizontálnych aj vertikálnych sporoch.
- ▶ **Rozhodnutia adresované členským štátom** sa riadia podobnými aplikačnými pravidlami **ako smernice** to znamená, že priama aplikácia ich ustanovení prichádza do úvahy, len ak obsahujú jasné a presné právo alebo povinnosť, sú nepodmienené a nadobudli už účinnosť.

Želám Vám pri príprave i na odbornej justičnej skúške
veľa vytrvalosti, šťastia a úspechov!

Ďakujem za pozornosť